

HOL
KOMMUNE

Hol kommune
Strategikonferanse 2026
28. april Geilo kulturkyrkje

Plan for dagen

- Velkommen og formål med dagen
- Presentasjon av verbalpunktene fra HØP
 - Sentraladministrasjonen og Teknisk sektor
 - Hva skal tas med videre inn i HØP-arbeidet?
- Framsikt – presentasjon kl 10.45 (45 min)
- Lunsj kl 11.30-12.15
- Oppfølging av folkevalgtopplæring v/Ordfører
- Utfordringsbilde for kommunesektoren og Hol kommune
- Strategier og planer for hver sektor
 - Oppvekst
 - Helse
 - Investeringsiltak, behovsoversikt og finansiering
- Oppsummering og videre plan

Formål og målsetning med dagen

Her vil Trump og USA ha nye baser på Grønland

USA har finsiktet steder for nye baser på den viktige øya i Arktis, ifølge flere medier.

USAs president Donald Trump truet lenge med å «ta» Grønland. Foto: Alex Brandon / AP / NTB

Krigen i Midtøsten

Medier: Iran har tilbudt å åpne Hormuz – vil utsette atomforhandlinger

Børsene i Japan og Sør-Korea sendes kraftig opp.

Russland: Fredssamtaler med Ukraina er ikke vår høyeste prioritet

Fredssamtaler med Ukraina er ikke Russlands prioritet, sier landets utenriksminister Sergey Lavrov.

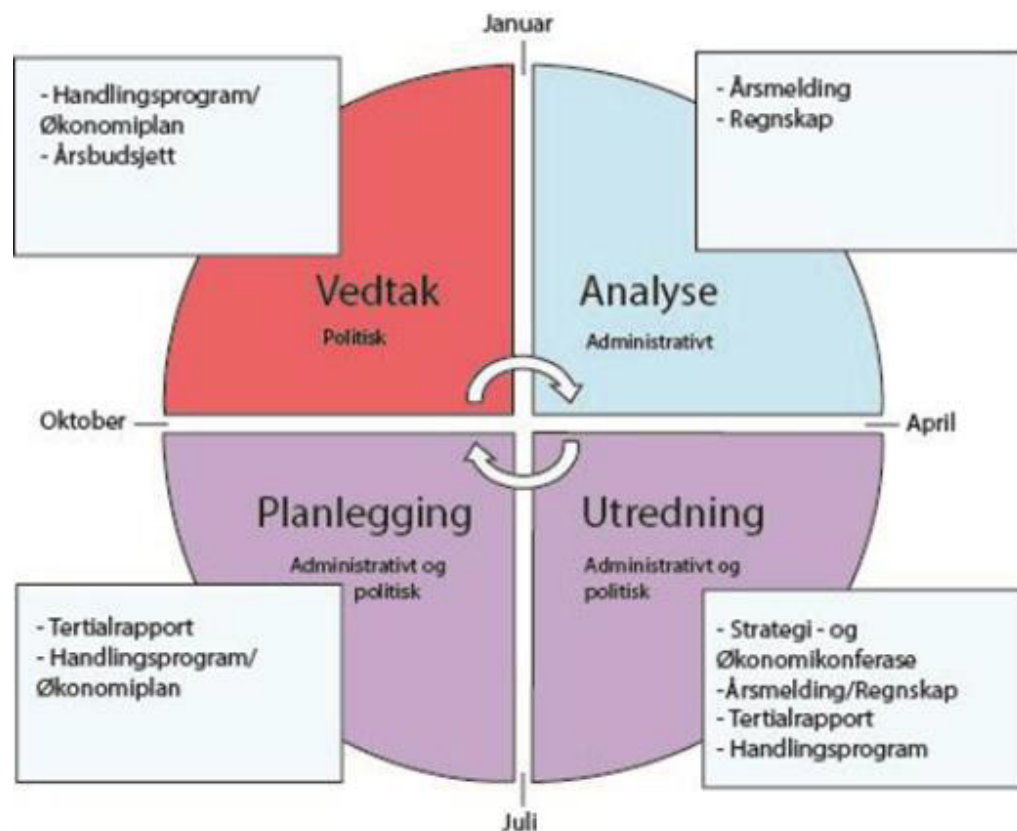

Russlands utenriksminister Sergey Lavrov sier de ikke prioriterer fredssamtaler med Ukraina. Foto: AUSA/NTB / AP / NTB

Forutsetningene vi styrte etter i "går", er ikke de samme i "dag".

Om årshjul og budsjettprosess

Årshjul for bærekraftig kommuneøkonomi - Hjem

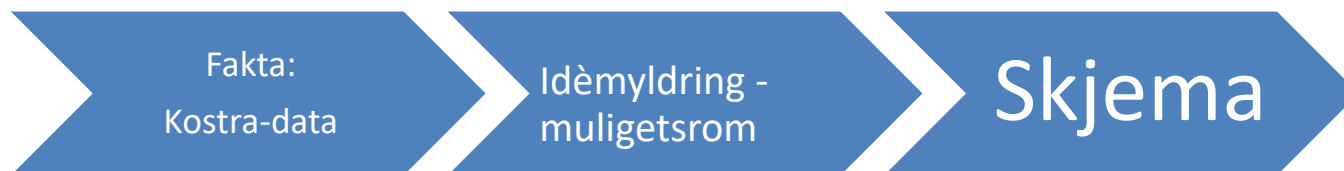

Verbalpunkt nr 10 HØP 2026-2029:

10. Rådmannen fremlegger forslag til nedtrekk på utgiftsrammen for Sentraladministrasjonen (tilskudd skal være unntatt) på inntil 2 Mkr for 2027 på strategikonferansen 2026.

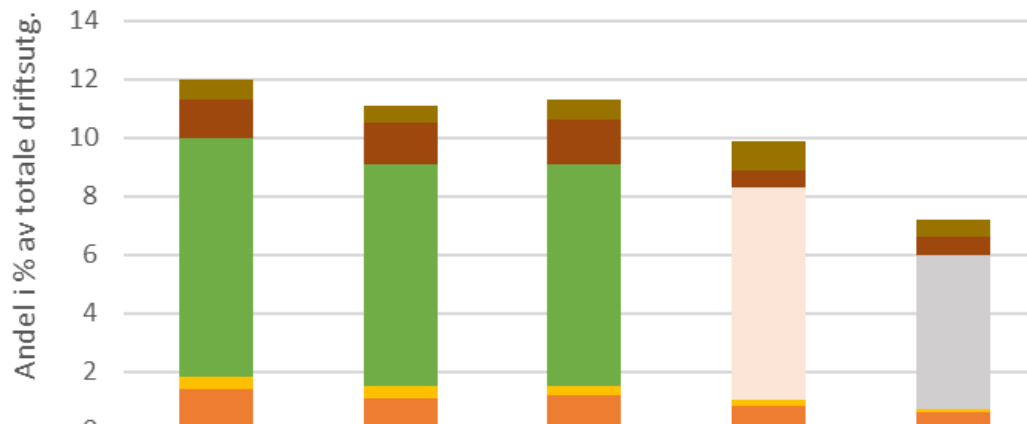
Forslag om innsparingsmuligheter - Metode

- Kostradata som grunnlagsdata for kommunens ressursbruk og kostnadsnivå sammenlignet med landsgjennomsnitt
 - *Nøkkeltall som bidrar til å gi informasjon om kommunens virksomhet, og skal bidra til åpenhet, gjennomsiktighet og gi mulighet til å forbedre tjenestetilbudet i kommunesektoren.*
- Idemyldring for identifisering av mulighetsrom på virksomhetsnivå og i lederteam
 - *Hva er årsaken til at Hol kommune skiller seg ut på flere områder?*
 - *Har det vært spesielle kostnadskrevende prosesser/prosjekter eller andre forklaringer?*
- Skjematisk oppsummering av mulige endring i praksis og ressursbruk

Kostra-data: Administrasjon og styring

Administrative og politiske funksjoner - prioritering

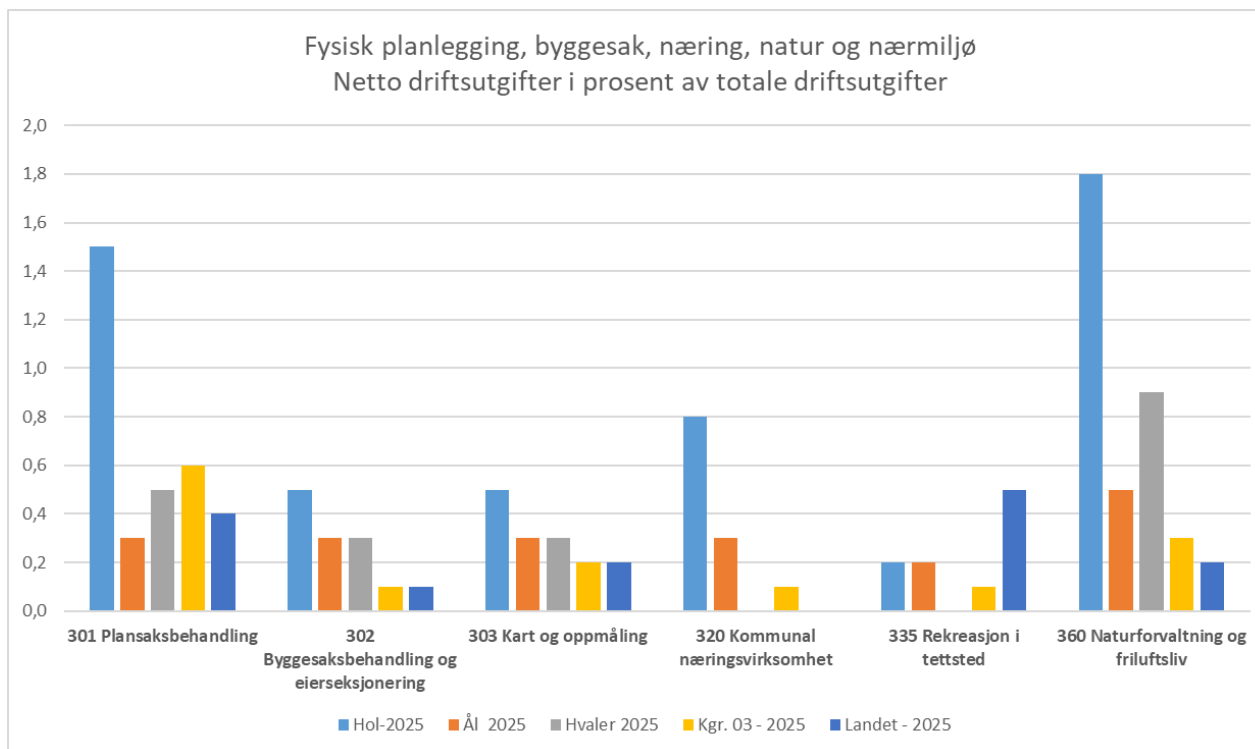
	Hol-23	Hol-24	Hol-25	Kgr. 3	Landet -25
■ 130 Administrasjonslokaler	0,7	0,6	0,7	1	0,6
■ 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	1,3	1,4	1,5	0,6	0,6
■ 120 Administrasjon	8,2	7,6	7,6	7,3	5,3
■ 110 Kontrollutvalg og revisjon	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1
■ 100 Politisk styring	1,4	1,1	1,2	0,8	0,6

Administrasjonsutgifter i Hol er 43 % større enn landssnittet.

Politisk styringsutgifter – utgjør dobbelt så mye i Hol som for landssnittet.

Disse funksjonene har 17 % større beregnet utgiftsbehov i Hol kommune enn en gjennomsnittskommune.

Kostra-data plan, bygg, næring, natur og friluftsliv

Forklaringer til forskjellen mellom Hol kommune og landssnitt:

F. 301 Plansaksbehandling: Behandling av kommuneplanens arealdel, flere reguleringsplaner, rettssaker. Finansiell dekningsgrad fra gebyrinntekter: 57 %. Kommunen subsidierer 43 %.

F. 302 Byggesaksbehandling. Dekningsgrad: 70 %

F. 320 Næringsvirksomhet: Næringsstøtte fra kraftfond/konsesjonsavgifter

F. 360 Naturforvaltning og friluftsliv: Store tilskudd til sti og løypelag

Mulighetsrom for innsparinger jfr. Kostra

- Politisk styring
- Administrasjon
- (Plansaksbehandling)
- Natur og friluftsliv/sti – og løypetilskudd

POTENSIELLE BESPARELSER SENTRALADMINISTRASJONEN

Virksomhet	Tiltak	Besparelse pr år (2027)	Fra år
Administrasjon/Fellestj.	Endre servicetorg-funksjonen	1,05 mill. kr	2027
Politikk	Avvikle KPU	300' kr (100' kr)	2027/2028
Politikk	Avvikle UKL	200' kr (70' kr)	2027/2028
Politikk	Redusere med 2 medl i UPU, UKL, KPU eller formannskap	60' kr (20')	2027/2028
Politikk	Redusere med 4 medl. i kommunestyret	200' kr (67' kr)	2027/2028
Plan og utvikling	Redusere kjøp av ekstern bistand	200' kr	2027
Sentraladm.	Pensjonsavganger/ rekruttering	650' kr	2027
SUM		2,7 mill.kr (2,2 mill. kr)	2027/2028

- Hvilke tiltak skal administrasjonen prioritere i HØP-arbeidet?
- Andre innsparingsmuligheter?
- Diskusjon rundt bordet og kaffepause: 10 minutter, 5 min kort oppsummering

Kaffe med drøfting

- Hvilke tiltak skal administrasjonen prioritere i HØP-arbeidet?
- Ser dere andre innsparingsmuligheter?

Diskusjon rundt bordet og kaffepause i 10 minutter.

5 min kort oppsummering i plenum

[Dette bildet](#) av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY](#)

Verbalpunkt nr 16 HØP 2026-2029:

*16. Kommunestyret ber Rådmannen legge fram en sak som belyser mulighetene for innsparinger ved konkurranseutsetting av tjenester/samarbeid til privat næringsliv som f.eks. merkantile tjenester, aktivitet knyttet til park og grønt, renhold og byggdrift.
Det orienteres om arbeidet i Strategikonferansen april 2026.*

Konkurransesetting av tjenester

Teknisk sektor har i dag en rekke oppgaver som er konkurransesatt:

Snøbrøyting

Maskinentrepriser

Automasjon (bygg og VA)

Fagkompetanse som elektriker, rørlegger, ventilasjon

Prosjekt og byggeledelse

Vurdering for å sette ut oppgaver til private:

Der spisskompetanse kreves og hvor det ikke er regningsvarende å sitte med kompetanse selv (ikke nok oppgaver til å fylle en hel stilling)

Der det finnes et fungerende privat marked (konkurransesatt)

Der det bindes opp kapital i tung maskinpark el.

Der det skal dekkes et behov på kort sikt (f.eks. prosjekter)

Timekostnader høyere ved eksternt utført

Konkurransetsetting av tjenester

- Viktig å vurdere ved konkurransetsetting:
 - Vil kreve bestillerkompetanse
 - Behov for ressurser til å følge opp leveranse
 - Ved utsetting av hele fagområder :
 - Virksomhetsoverdragelse – svært tidkrevende prosess hvor ansattes vilkår skal ivaretas
 - Mister egen kompetanse – «point of no return», krevende å gå tilbake til levering i egen regi uten kompetanse
 - Kan føre til svekket beredskapsevne
 - Kontraktsvarighet, normalt 4 år
 - Mister kontinuitet -
 - Finnes det et etablert privat marked i regionen/kommunen?
 - Kostnad – erfaringstall viser 30-50% høyere timekost
 - Er oppgavene mulig å definere?

Vurdering av konkurranseutsetting av tekniske tjenester

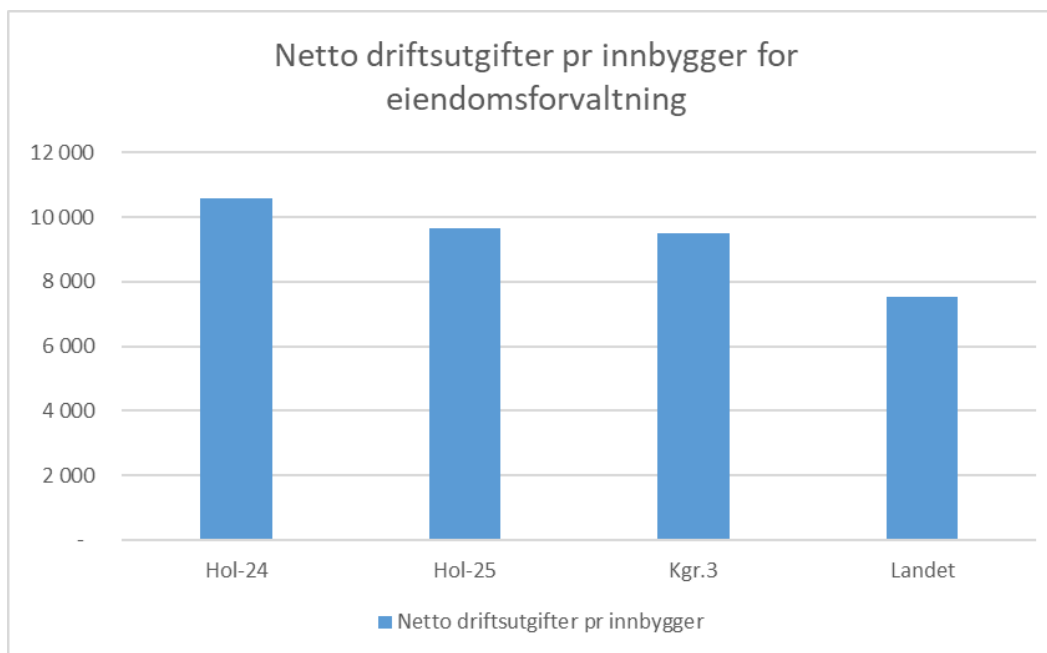
- Renhold
 - Optimalisert drift i dag
 - Tjenester utsatt for sosial dumping
- Driftsteknikere
 - Krevende å beskrive oppdrag
 - Mister kontinuitet
- Snekkere/malere
 - Vurdere kompetanse ved naturlig avgang
 - Fulle ordrebøker i dag, vurderer ingen gevinst
- Veidrift
 - Stor grad av konkurranseutsatt i dag
 - Vurdere ved naturlig avgang økt omfang ekstern snøbrøyting
 - Stell grøntarealer
- Branntilsyn
 - Prosess pågår for vurdering

27. Rådmannens fremlegger forslag til nedtrekk på utgiftsrammen for teknisk etat (utenfor selvkosttjenester) på inntil 3Mkr for 2027 på strategikonferansen 2026.

Vurderinger:

- Konkurransenutsetting der det er hensiktsmessig (vi har allerede konkurransenutsatt flere tjenester)
 - Eksempel; vurderer branninspektør-tjenester i markedet nå.
- Nedbemanning; konsekvenser:
 - Merbelastning/overbelastning på gjenværende bemanning
 - Utsettelse av prosjekter
 - Redusere bemanning der det er lavere aktivitet, men hva om aktiviteten øker igjen?
- Sterkere prioritering av oppgaver, vil føre til:
 - Konsekvens som opplevelse av dårligere tjenester blant andre sektorer, ansatte og innbyggere.
 - Primæroppgaver må fortsatt utføres

Kostra-data: Eiendomsforvaltning

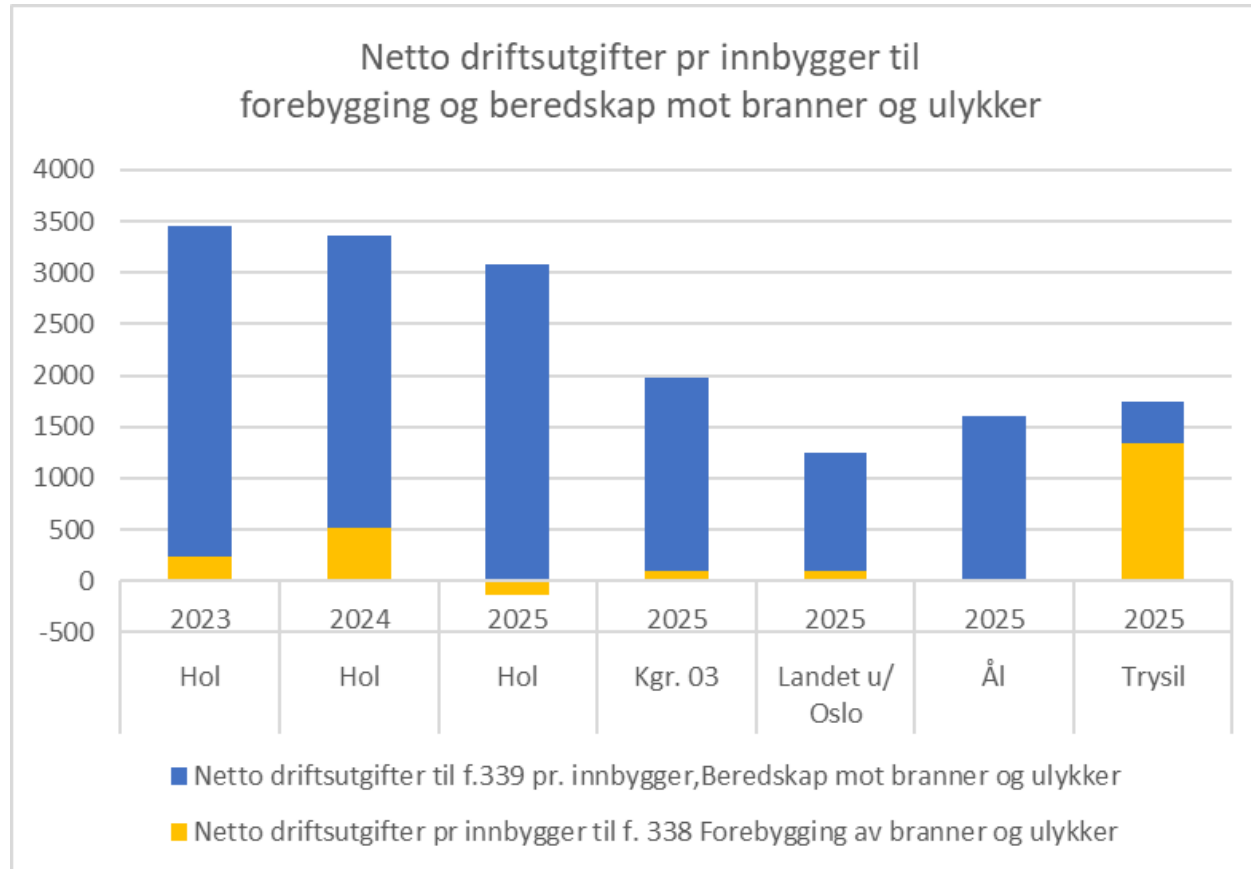

Netto driftsutgifter pr innbygger:

Eiendomsforvaltning: 28 % større i Hol kommune enn landsgjennomsnittet.

Andel av totale utgifter	Hol-24	Hol-25	Kgr.3	Landet	Hol vs landet
Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning	10,4	9,5	9,5	9	6%

Kostra-data: Forebygging brann og beredskap

Hol kommune har nær dobbelt så store utgifter som Ål kommune. Netto driftsutgifter pr innbygger er avhengig av innbyggertall...

Innsparinger i Teknisk sektor - status

Eiendom

Driftskost utenom personalrelatert kost har ikke hatt vekst siden 2023 selv om prisindex antyder 2,2 mil i økte kostnader

Veidrift

Det er avsatt svært få midler (2,4 mil) til veidrift utenom snøbrøyting. Nivå på brøyting kan senkes men er ikke vurdert ønskelig

Brann og Beredskap

Stort lønnsbudsjett, for budsjett utenom personalkostnader utgjør i overkant av 1,9 mil. Dette skal dekke drift av kjøretøy, øvelser mm. Vurderes ikke å være forsvarlig med kutt i driftsbudsjett, uten at det gjøres en omorganisering av personell og struktur. Ved å gå inn i HBR/R kan det spares i administrative oppgaver.

Tilsyn brann/feiing

Tilsyn har i dag for få ressurser målt opp mot lovpålagte oppgaver. Det jobbes med å innhente tilbud fra eksterne

Stab

En prosjektleder har sagt opp sin stilling. Muliggjør reduksjon fra tre til to prosjektledere

Potensielle besparelser Teknisk - oppsummert

Virksomhet	Tiltak	Besparelse (pr år)	Fra år
Vei	Overføre veidrift til rett kostnadsbærer	500.000.-	2027
Stab	Redusere antall prosjektledere fra tre til to	1.000.000.-	2027
Eiendom			
	Salg av bygningsmasse, redusert driftskostnad og investeringskost	3.800.000.-	2027-29
	Slå sammen to stillinger i stab til en ved naturlig avgang	700.000.-	2029
Beredskap	Slå sammen Hol B&R med f.eks. Hallingdal Brann og Redning eller Ringerike	usikker	2028
VVARP/eiend.	Etablere felles nytt driftsbygg på Vøllo	usikker	2029

- Hvilke tiltak skal administrasjonen prioritere i HØP-arbeidet?
- Andre innsparingsmuligheter?
- Diskusjon rundt bordet: 10 minutter, 5 min kort oppsummering i plenum

Verbalpunkt nr 8 i HØP 2026

8. Hol kommunestyre ber om at rådmann vurderer ulike alternative, digitale arbeidsmoduler som tydeliggjør det administrative økonomiarbeidet, og som bedrer samhandlingen og det politiske arbeidet med HØP.

Presentasjon av Framsikt ved Morten Bigseth

Hol
nasjonalpark-
kommune

Geilo
nasjonalpark-
landsby

HALLINGDAL

LUNSJ ki 11.30-12.15

10 RÅD FOR EN BÆREKRAFTIG KOMMUNEØKONOMI

Strategier for økonomisk og miljømæssig ansvarlighed

Håvard Moe 10 råd: – Et politisk ansvar – ta det!

Skal kommunene sitte igjen med ansvar for mer enn kun kultur og gressklipping, må det tas økonomiske grep nå, mener seniorrådgiver Håvard Moe i KS Konsulent.

Seniorrådgiver Håvard Moe i KS Konsulent mener kommunens utfordringer ikke kan løses med penger alene. Problemene går heller ikke over av seg selv.

SLIK ER DE 10 RÅDENE MENT Å BRUKES I PRAKSIS

Prinsipper for økonomistyring

De ti rådene fungerer som grunnleggende prinsipper for politiske og administrative prosesser, ikke en enkel sjekkliste.

Sammenheng og legitimitet

Rådene henger tett sammen og skaper nødvendig legitimitet gjennom god involvering og forståelse for demografiske endringer.

Langsiktig og kontinuerlig bruk

Rådene bør brukes over tid for å sikre robusthet ved uforutsette hendelser og bidra til forutsigbar økonomistyring.

Styrket tillit og forståelse

Bruk av rådene kan styrke tilliten mellom politikk, administrasjon og innbyggere ved mer åpne og gjennomtenkte beslutninger.

RÅD 1–5: FORSTÅELSE, KUNNSKAP OG PLANLEGGING

1. SKAP FORSTÅELSE OG AKSEPT FOR ENDRINGSBEHOVET

Viktigheten av forståelse

Forståelse for endringsbehovet er grunnlaget for suksess i bærekraftig kommuneøkonomi. Åpen kommunikasjon bygger tillit selv ved vanskelige budskap.

Håndtering av motstand

Motstand mot endring handler ofte om usikkerhet og tap av kontroll, ikke mangel på vilje. Tidlig involvering fremmer aksept.

Politisk forankring

Politisk enighet om endringsbehov gir administrasjonen mandat til å gjennomføre tiltak og skaper bredere støtte for prosessen.

2. FORSTÅ DEMOGRAFIENS BETYDNING FOR BUDSJETTET

Demografiens påvirkning på økonomi

Demografiske endringer påvirker kommunens inntekter og tjenestebehov betydelig over tid.

Viktigheten av befolkningsframskrivinger

Analyse av befolkningsprognoser hjelper kommunen å planlegge og tilpasse tjenester effektivt.

Risiko ved manglende forståelse

Uten god demografisk innsikt kan kommunen gjøre kostbare feilinvesteringer og feilberegne tjenestebehov.

Politisk mot og langsiktighet

Tidlig aksept av demografiske realiteter gir rom for gode, langsiktige beslutninger og tilpasninger.

3. ARBEIDSKRAFT ER FRAMTIDENS KNAPPESTE RESSURS

Arbeidskraftens betydning

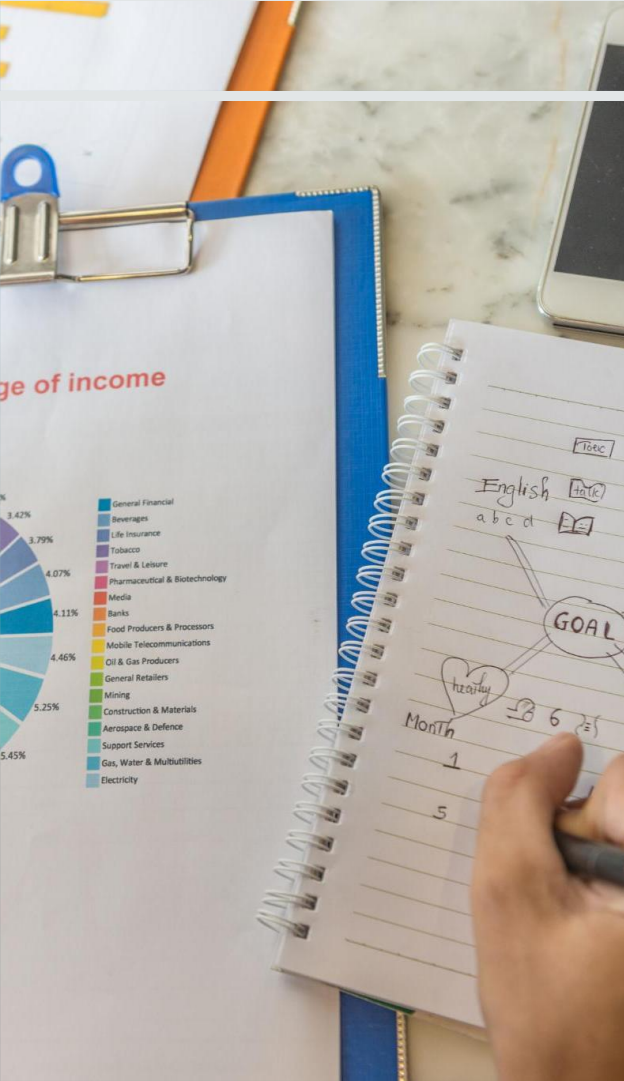
Mangel på kvalifisert arbeidskraft blir viktigere enn økonomiske midler i framtidens kommuneøkonomi.

Teknologi og nye arbeidsformer

Teknologi og endrede arbeidsmetoder kan redusere bemanningsbehov uten å senke kvaliteten.

Prioritering av oppgaver

Kommunen må prioritere viktige oppgaver og samarbeide for å håndtere knapp arbeidskraft.

4. BRUK DATA – IKKE MAGEFØLELSE

Datadrevne beslutninger

Beslutninger i kommuneøkonomi bør baseres på data, analyser og dokumenterte erfaringer fremfor magefølelse.

Data i lokal kontekst

Data må tolkes og settes inn i lokal kontekst for å gi relevant og pålitelig beslutningsgrunnlag.

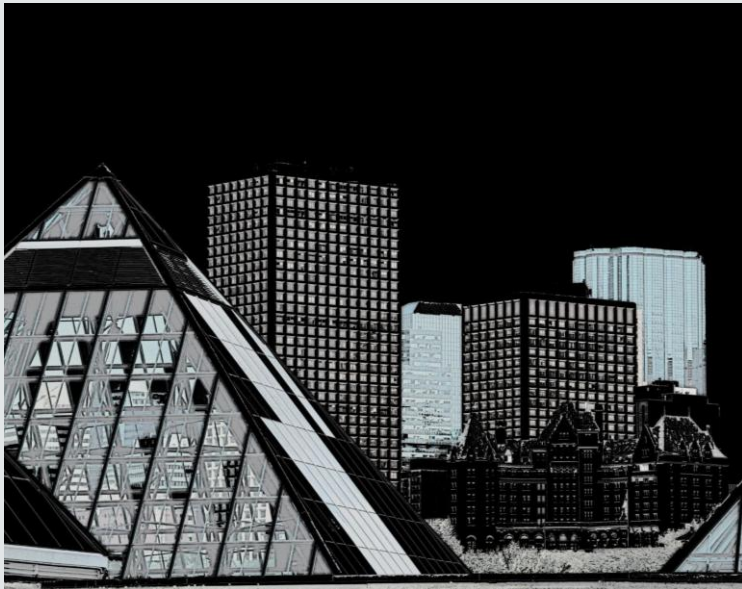
Forbedret legitimitet

Bruk av data styrker legitimiteten til politiske beslutninger ved å gjøre dem etterprøvbare og forklarbare.

Investering i kompetanse

Kommunen må investere i kompetanse og systemer som gjør data tilgjengelig og forståelig for alle aktører.

5. LAG LANGSIKTIGE DRIFTS- OG INVESTERINGSPLANER

Sammenheng mellom ambisjoner og økonomi

Langsiktige planer sikrer at drift, investeringer og gjeld vurderes samlet for økonomisk balanse over 10–20 år.

Prioritering av prosjekter

Planer gir grunnlag for å prioritere nødvendige investeringer og utsette mindre viktige tiltak for bedre ressursbruk.

Dynamisk og oppdatert plan

Langsiktige planer må være fleksible og oppdateres jevnlig for å tilpasses endrede forutsetninger.

Forutsigbarhet og beslutningsstøtte

Gode planer gir større forutsigbarhet for administrasjon og politikk, og støtter forklaring av valg og utsettelse.

RÅD 6–10:
PRIORITERING,
ANSVAR OG
POLITISK
SAMSPILL

6. HA FOKUS PÅ KOSTNADSDRIVERNE I TJENESTEPRODUKSJONEN

Forstå kostnadsdrivere

Kostnadsdrivere som bemanning, organisering og volum påvirker tjenesteproduksjonens kostnader mest i kommunene.

Viktigheten av innsikt

Uten innsikt i kostnadsdriverne risikerer man tiltak som kun flytter eller øker kostnader uten effekt.

Faktabasert prioritering

Faktabasert tilnærming gjør det mulig å diskutere årsaker fremfor symptomer i politiske prioriteringer.

7. INVOLVER BREDT – SKAP EIERSKAP TIL LØSNINGENE

Betydning av bred involvering

Bred involvering øker kvaliteten på beslutninger og aksepten for resultatene i kommuneøkonomien.

Reell dialog over formell høring

Reell dialog legger til rette for bedre innsikt fra ansatte og innbyggere om praktiske behov og konsekvenser.

Politisk involvering og struktur

Politisk samarbeid og klare roller reduserer konflikter og skaper forutsigbarhet i beslutningsprosesser.

Åpenhet og rettferdighet

Åpne og rettferdige prosesser sikrer at alle blir hørt og gjør det lettere å håndtere vanskelige beslutninger.

8. DETTE ER ET POLITISK ANSVAR – TA DET!

Politisk ansvar for økonomi

Politikerne har det endelige ansvaret for kommuneøkonomien og må ta prioriterte beslutninger.

Viktigheten av oppfølging

Politisk ansvar innebærer å følge opp vedtak over tid for å nå langsiktige mål.

Kommunikasjon og tillit

Tydlig kommunikasjon om upopulære valg styrker tilliten mellom politikere og innbyggere.

9. BYGG DET POLITISKE LAGET OG SAMSPILLET MED ADMINISTRASJONEN

Felles forståelse og tillit

Politisk og administrativt samarbeid krever felles forståelse av utfordringer og gjensidig tillit for effektiv beslutningstaking.

Tydelige roller og ansvar

Klare roller mellom politikere og administrasjon fremmer ærlige vurderinger og tydelige bestillinger i beslutningsprosessen.

Langsiktig strategi og konsistens

Et velfungerende samspill gjør det enklere å følge langsiktige strategier og oppnå bedre økonomiske resultater over tid.

10. LØFT FRAM DE LANGSIKTIGE ALTERNATIVENE

Fokus på langsiktige valg

Kommunen må tydeliggjøre langsiktige alternativer fremfor kun kortsiktige innsparinger.

Konsekvenser av veivalg

Vurderer konsekvensene av å fortsette som i dag, opprettholde tjenestenivå eller endre for bærekraft.

Realisme og ansvar

Langsiktige alternativer skaper realistiske forventninger og fremmer felles ansvar i kommunen.

BÆREKRAFTIG KOMMUNEØKONOMI – HVORFOR DETTE ER AVGJØRENDE NÅ

Langsiktig økonomisk balanse

Bærekraftig kommuneøkonomi sikrer langsiktig levering av gode tjenester og lovpålagte oppgaver.

Utfordringer og muligheter

Kommuner må håndtere økte forventninger, strammere økonomi og strukturelle endringer i befolkningen.

Betydning av tidlig omstilling

Tidlig omstilling gir større handlingsrom enn krisetiltak sent i prosessen.

Samspill mellom økonomi og samfunn

Økonomisk bærekraft må ses i sammenheng med samfunnsutvikling og ressursbruk for innbyggernytte.

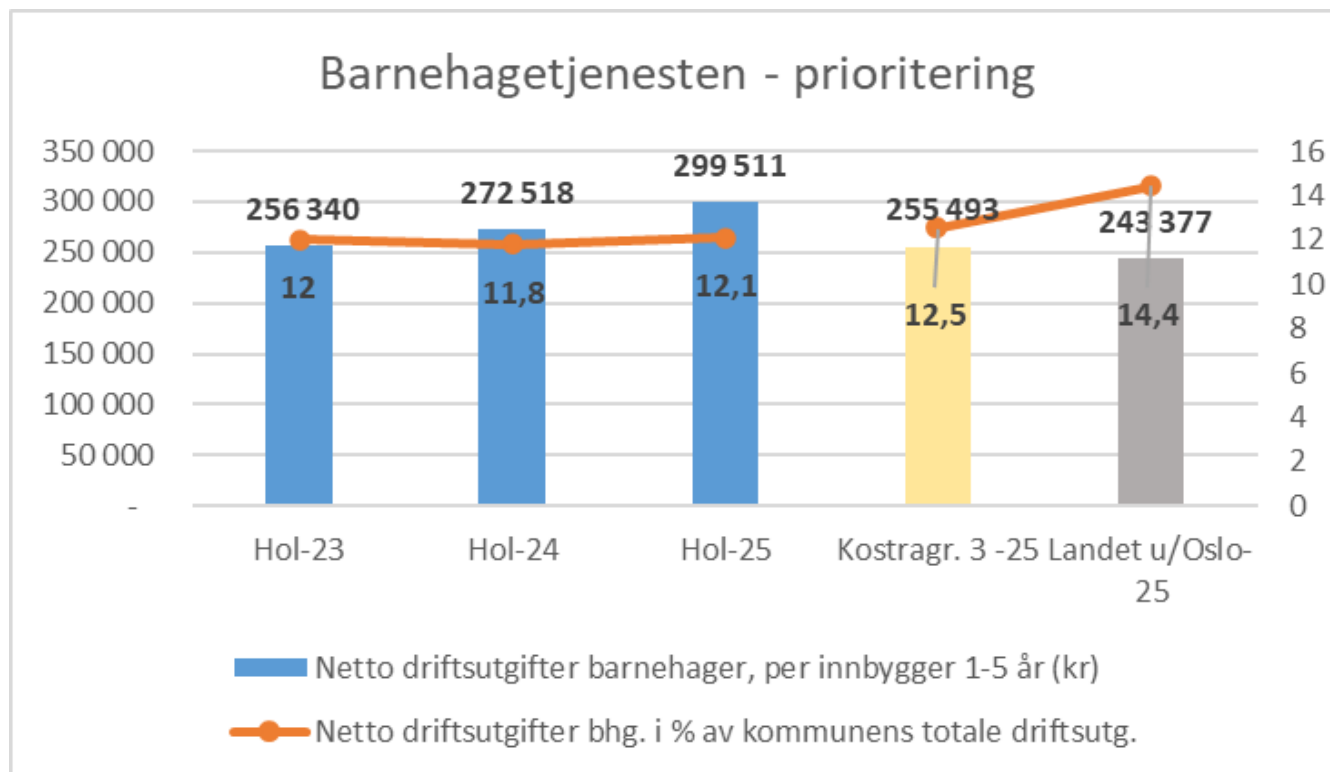
Strategier 2026-2029

1. **Solid og effektiv organisering av tjenestene med formål om**
 - a. Rasjonell og effektiv ressursbruk
 - b. Rett tjenestenivå til rett tid
 - c. Å skille mellom hva som *Må- bør – kan gjøres*
 - d. Fokus på økonomistyring
 - e. Å implementere digitalisering i organisasjonen

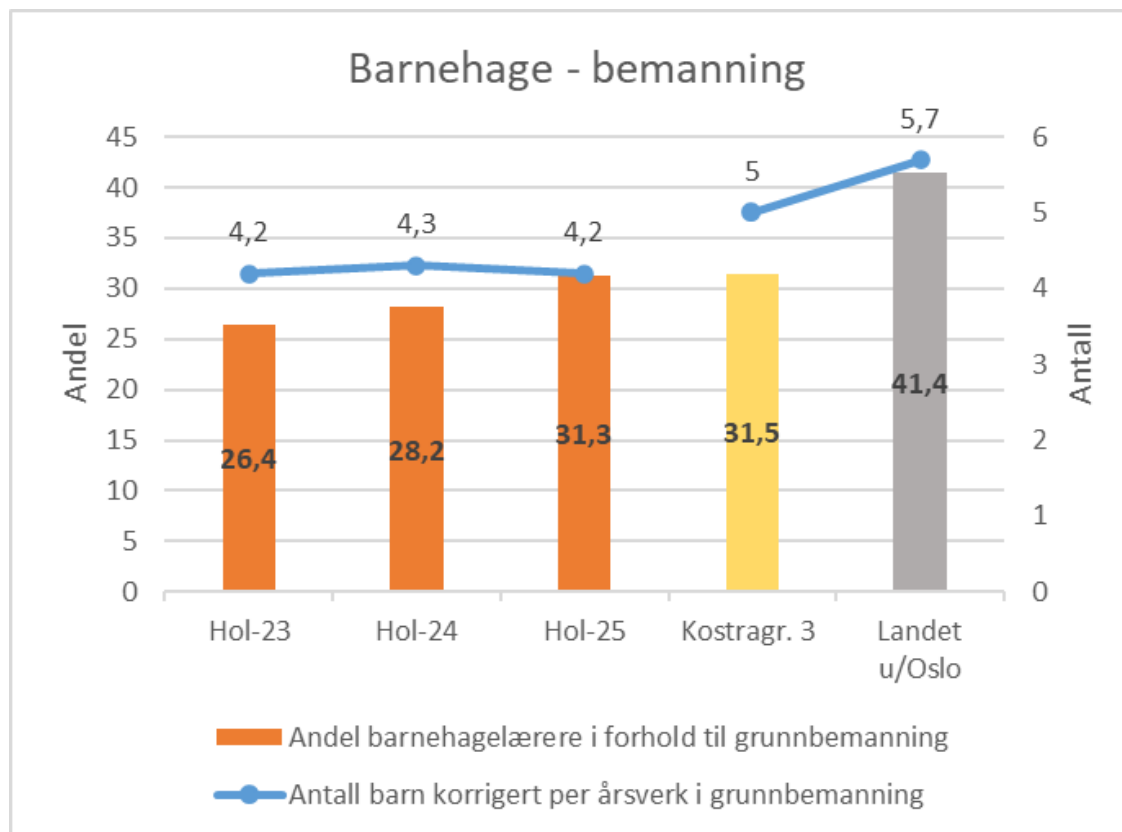
2. **Skape en felles virkelighetsforståelse ved å:**
 - a. Bruke vedtatte Kommunikasjonsstrategi/planer
 - b. Tydelig politiske vedtak og administrative føringer
 - c. Bygge godt omdømme

3. **Optimalisere investeringer gjennom å vurdere gevinsten**
 - a. For samfunnet
 - b. For driften
 - c. I offentlig- private samarbeid

Kostra-data: Barnehage

Kostra data: Barnehagebemanning

Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)

Hol				KOSTRA-gruppe 3				Landet uten Oslo			
2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
13%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	13%	14%	14%	14%	14%

KOSTRA

Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år (kr)

Hol

299 511

+ 9,9%

Foregående år: 272 518

KOSTRA-gruppe 3

255 493

+ 11,4%

Foregående år: 229 268

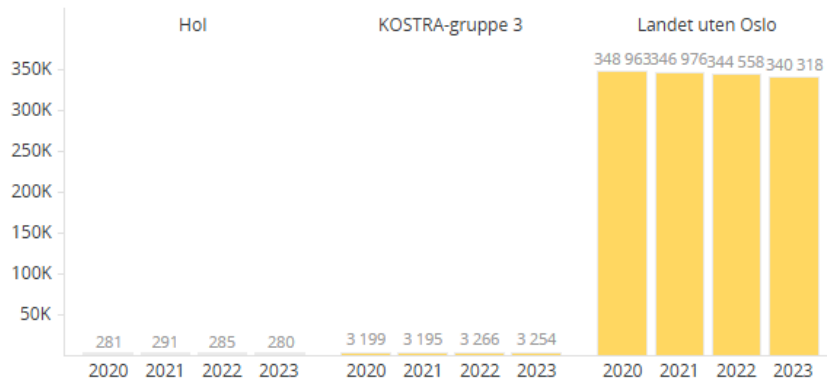
Landet uten Oslo

243 377

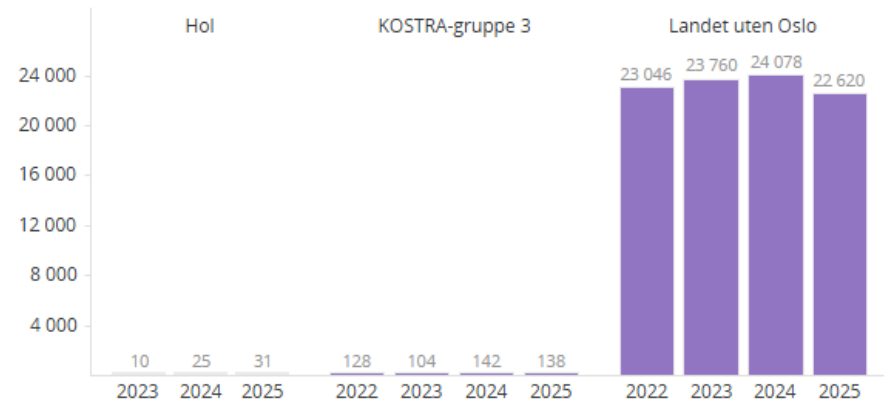
+ 9,6%

Foregående år: 222 063

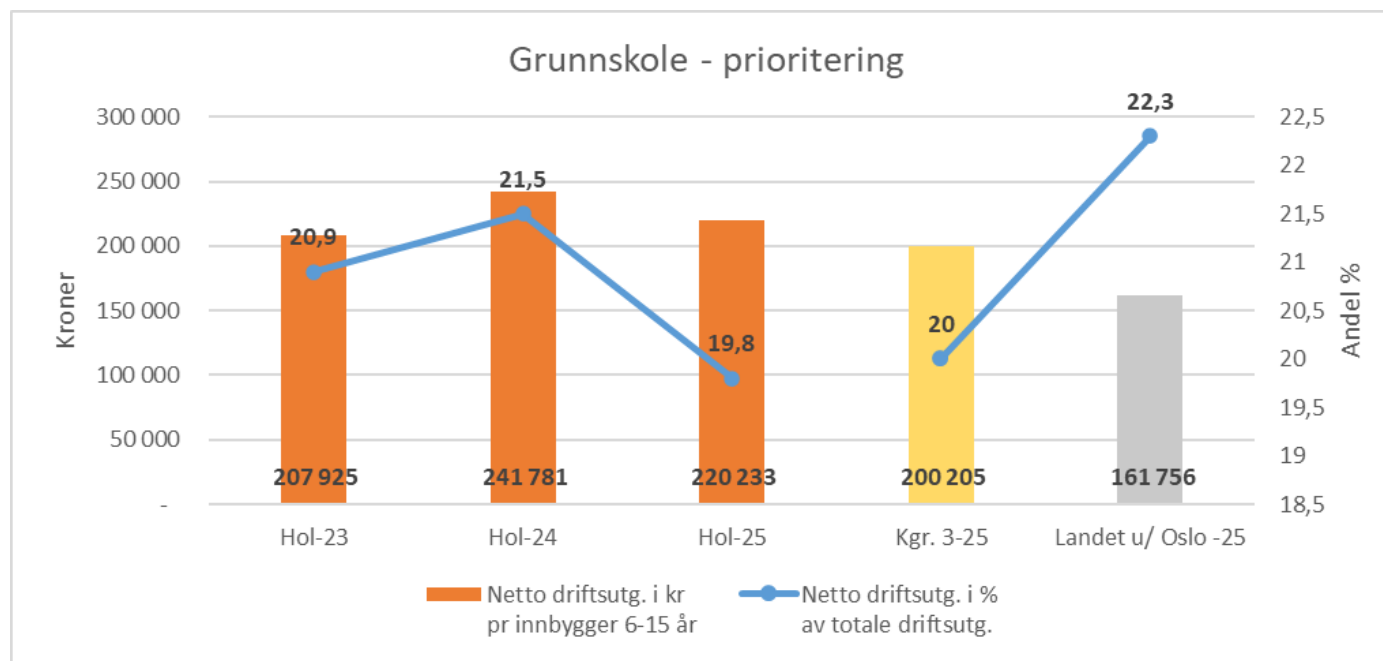
<-- Velg en eller flere KPI'er fra listen

<-- Velg en eller flere KPI'er fra listen

Skole

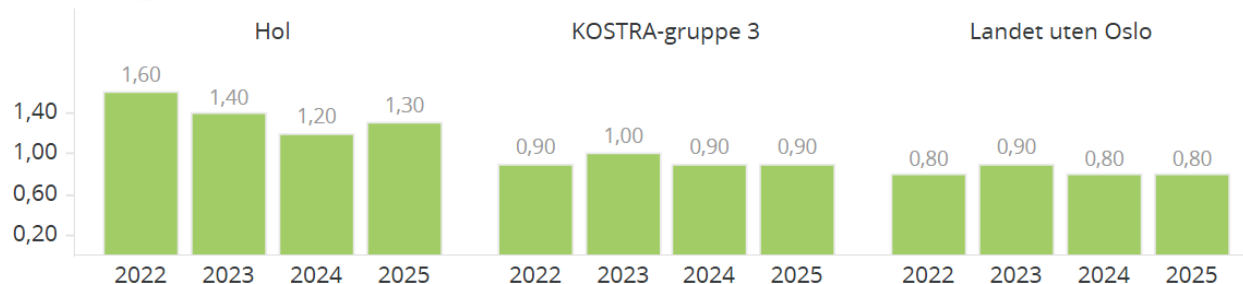
Netto driftsutgifter grunnskolesektor, i prosent av samlede netto driftsutgifter**

Hol				KOSTRA-gruppe 3				Landet uten Oslo			
2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
25%	21%	22%	20%	22%	21%	20%	20%	23%	23%	23%	22%

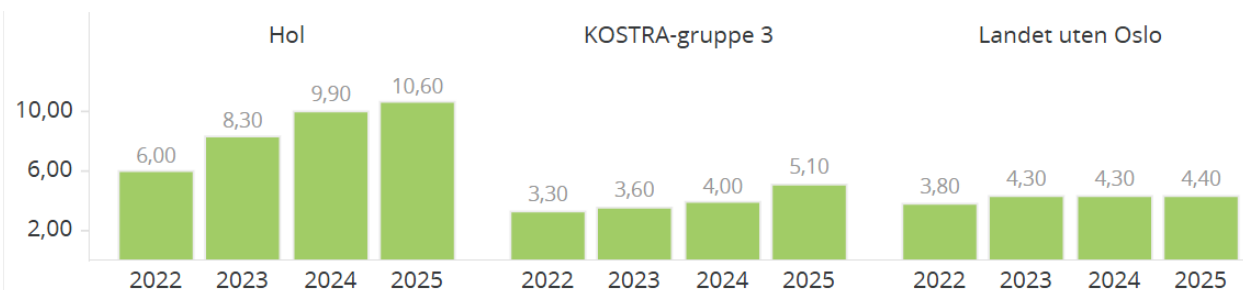
KOSTRA Netto driftsutgifter til grunnskolesektor, per innbygger 6-15 år (kr)**

2023	KOSTRA-gruppe 3	Landet uten Oslo		
220 233 - 8,9%	200 205 + 5,2%	161 756 + 4,9%		
<i>Foregående år: 241 781</i>	<i>Foregående år: 190 327</i>	<i>Foregående år: 154 184</i>		
Hol	2023	2022	2023	2022
Geilo barne- og ungdomsskole	--	12,18	12,73	13,54
Hallingsskarvet skole		8,30	8,29	7,63
Ål		11,73	11,54	11,99
Nedre-Ål skole		11,50	12,55	12,01
Nordbygdene skole		9,96	7,56	12,68
Torpo skole		9,95	8,11	7,41
Ål ungdomsskole		14,58	13,49	13,54
Gol		14,67	13,05	12,77
Gol skole		14,67	13,05	12,77

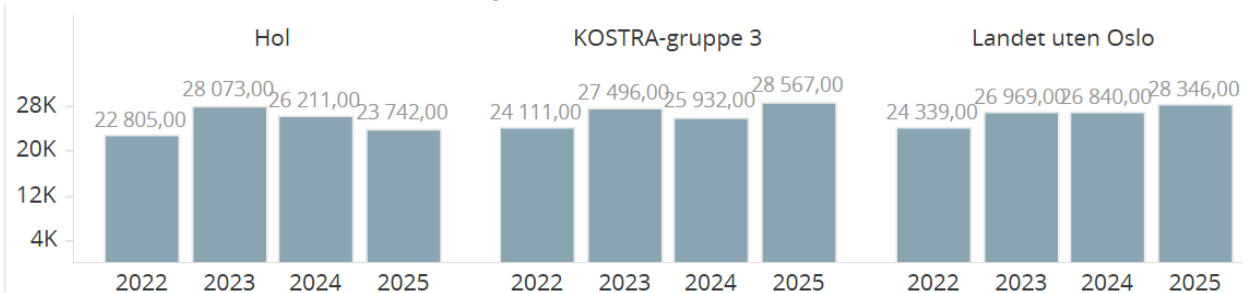
Netto driftsutgifter barn og unge

Besøk bibliotek

Brutto driftsutgifter kulturskole

Kulturarv

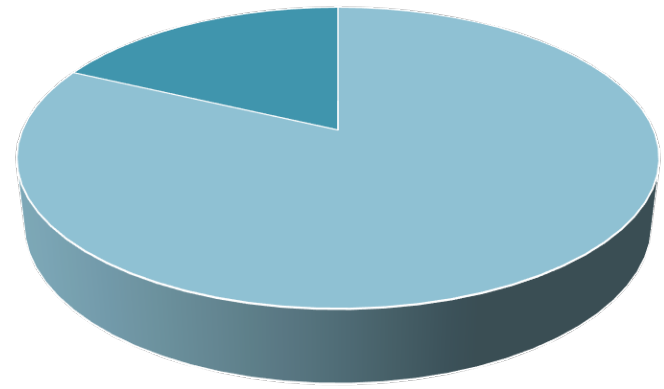
RÅD 1–5:
FORSTÅELSE,
KUNNSKAP OG
PLANLEGGING

Data
Demografi
Kostnadsdrivere

RÅD 6–10:
PRIORITERING,
ANSVAR OG
POLITISK
SAMSPILL

Hva skal være de langsiktige alternativene?

Lønn

■ 1 ■ 2

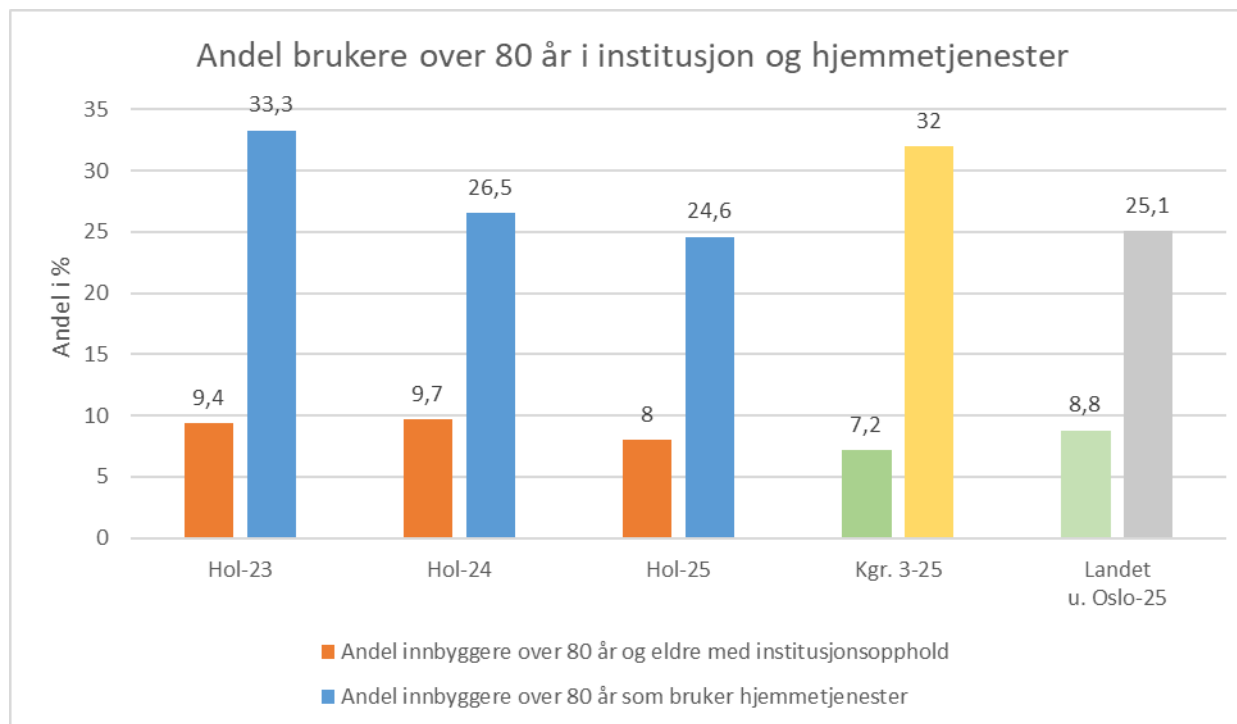
Tilpasse tilbud

Barnehage

Skole

Kultur

Helse og omsorg

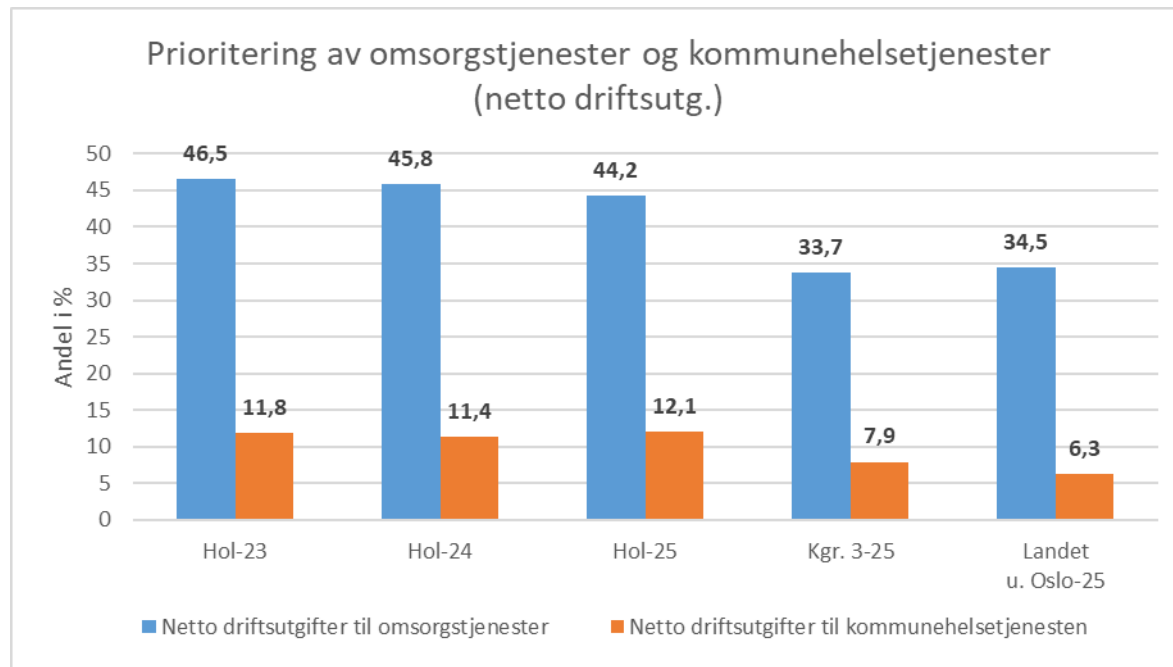

80 år +:

Noe lavere andel brukere av omsorgstjenester i Hol kommune enn landsgjennomsnittet.

Kilde: SSB Kostra-tabell 12209

Helse og omsorg

Netto driftsutgifter:

Omsorgstjenester: 28 % større i Hol kommune enn landsgjennomsnittet.

Forklaring; Langstrakt kommune for hjemmetjenester, tre institusjonslokaler krever stor bemanning

Kommunehelse: 92 % større utgifter i Hol enn landsgj.sn. Forklaring; turistkommune

Prosjekt "Organisering av helsebygg"

Utdrag av konseptvalgrapporten:

Vi behøver prioriteringer!

Bør vi utvide det interkommunale samarbeidet om helsebyggene?

De store problemstillingene krever langsiktige og helhetlige grep

- **Langsiktig og helhetlig kapasitetsutbygging: dobling av antall eldre** (80 år og eldre) i de neste 25 årene – med tre ganger flere 90 år og eldre – vil kreve økt kapasitet og dimensjonering av hele omsorgstrappa generelt og for de to øverste trappetrinnene spesielt (HDO).
 - Mange flere vil utvikle **demens** – flere vil leve lengre med komplisert sykdomsbilde
 - Flere yngre pleietrengende
 - Samtidig vil flere eldre kunne bli et aktivum og en ressurs for kommunen
- **Rekruttering** av helsepersonell vil trolig bli en av kommunens mest **sentrale utfordringer**. Det er derfor avgjørende at lokalisering og organisering av tjenestene **øker** attraktiviteten til Hol kommune som arbeidsgiver. Strategier som kan øke attraktiviteten vil være relatert til:
 - En lokalisering av helsetjenestene som legger til rette for samarbeid, samhandling og bedre muligheter for å arbeide på tvers mellom fag
 - Bedre samlokalisering og nærhet mellom samarbeidende tjenester
 - Vurdere arbeidstidsordninger som gir økt fleksibilitet og som møte både arbeidsgiver og ansattes behov – se på økt bruk av langvakter og turnusordninger
- **Spredt og fragmentert** tjenesteproduksjon – i for mange bygg med for varierende standard – lett å miste oversikt og styring
 - Åtte helsebygg på Hol og ni helsebygg på Geilo
 - Byggene er funksjonelle og egnet til sitt opprinnelige bruksformål, men mange av de nyeste anleggene benyttes til andre tjenester enn det de er planlagt og bygd for.
 - Mye bygningsmasse – utfordrende å drifte for både helsetjenesten og eiendomsdrift
- **Store avstander** for hjemmetjenesten å betjene – **mye tid i bil**
- **Vikarbruk** – finne løsninger som reduserer bruken av eksterne vikarer – hvordan stimulere til at egne ansatte i kombinasjon med andre innbyggergrupper som pensjonister / uføretrygdede / arbeidsledige – kan utføre oppgaver i helsetjenesten. (hotell- og serviceoppgaver, transport og logistikk, dag- og aktivitetstilbud, mv.)
- Behov for å **tydeliggjøre strategier** for å gjøre Hol kommune til et enda mer **aldersvennlig samfunn**
 - Utbygging av flere boligprosjekt i Geilo og Hol – øremerket aldersgruppen 65+
 - Utvikle løsninger som gir Hol kommune muligheter for å styre at deler av boligmassen rettes mot eldre brukere med hjelpebehov
 - Utvikle driftsmodeller sammen med private utbyggingsaktører og Husbanken
 - Trygghetsboligkonsepter, noe kan være privat eid, andre kommunal leid/eid.
 - Prosjekt med fellesareal, kanskje resepsjonistfunksjon, egen plass til hjemmetjeneste, mv.
 - Stimulere til at eldre fra bygder i utkanten – også kan få bo i sentrum – til overkommelige bokostnader.

Kaffe med drøfting

- Hva skal administrasjonen prioritere i HØP-arbeidet?
- Hvilke endringsmuligheter ser dere på lang sikt?

Diskusjon rundt bordet og kaffepause: 10 minutter, 5 min kort oppsummering

[Dette bildet](#) av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY](#)

HOL
KOMMUNE

Investeringsplaner, finansiering
og prioritering av disse

Investeringsbehov 2026-2029-2035

Vedtatte bygg og vegprosj. (2026-2029 eks.mva)

Ny barne- og ungdomsskole:	288 m kr
P. 142 Trafikksikkerhetstiltak Geilo øst	35 m.kr
Rehabilitering boliger P034	12 m kr
Diverse (kulturhus, org. helsebygg)	6 m kr
Komm. Veger, avkj. Trekanten, og bro	3 m kr
Prosjektering legesenter og brannst.	3 m kr

Sum vedtatt bygg og veg 350 mkr

Vedtatte (2026-2029 eks.mva) SELVKOST VVA

P096 Sanering VA-ledninger Geilo og Hol/Hovet	66 m.kr
Oppgradering Ustaoset renseanlegg	46 m.kr
Oppgradering Hol renseanlegg	15 m.kr
Oppgradering Skurdalen + Dagali renseanlegg	10 mkr
Tiltak VA-ledninger ref. Vestliaplanen	50 m.kr
P.126 Hovedplan VA installasjoner	15 m.kr
Geilo vannverk kapasitetsøkning	30 m.kr
P.125 Hovedplan ledningsnett, tilknytning	10 m.kr

Sum vedtatt selvkost 240 mkr

Effektivisering 2026-2030

- Helsebygg med utvidelser/ombygging 225 mkr
- Ny brannstasjon 50 mkr
- Kjøretøy brannberedskap 10 mkr

SUM 285 mkr

Samferdsel og infrastruktur

Rassikring Øvre Holsvegen	10 mkr
Geilo renseanlegg (selvkost)	400 m.kr

Strategiske

- Geilo Arena / Basishall 50 mkr
- Etterbruk Geilo barneskole 10-20 mkr

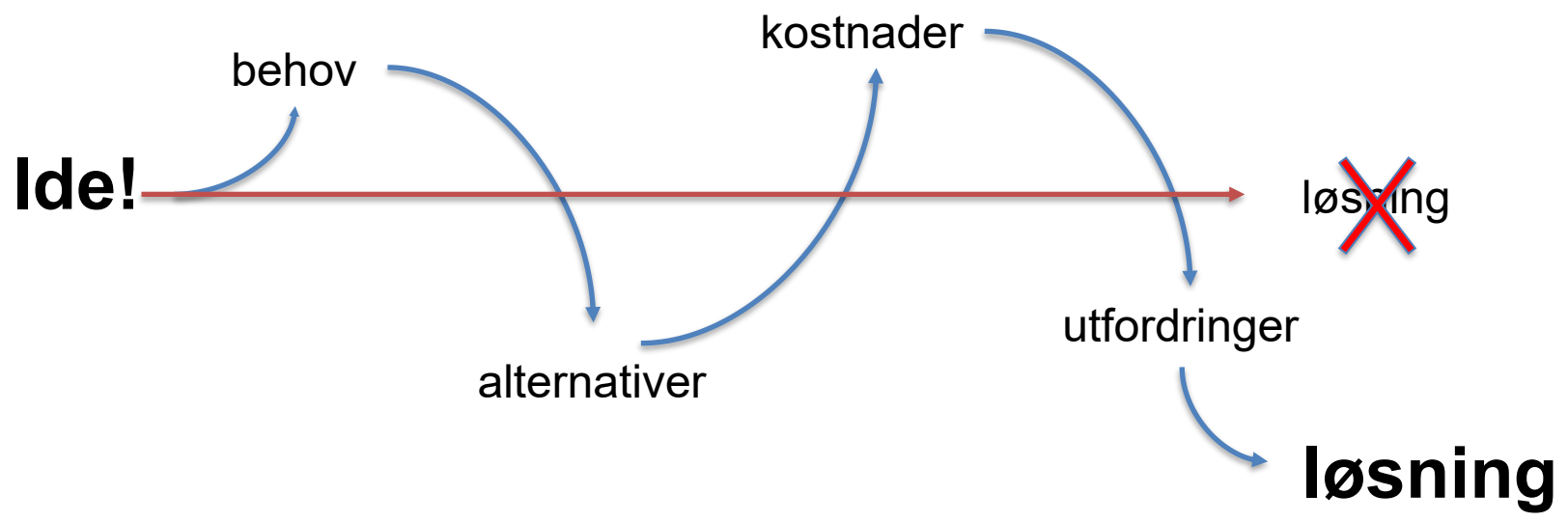
SUM 70 mkr

Totalsum 590 m.kr (vedtatt) eller 1350 mill. kr for 2026-2030 ???

I tillegg: uprioriterte investeringstiltak

Pri 2 og 3	Tiltak nr	Budsjett 2026 eks. mva	Lånemidler	2027	2028
Rassikring Øvre Holsvegen - prosjektering forprosjekt	6001-171	330 000	-330 000		
Fjelleiendomer - Fjellberg, omfattende råteskader	6001-172	600 000	-600 000		
Møterom 1. etg korridor og stikk Tingsal - kommuneh	6001-176	780 000	-780 000		
Vestlia bhg, møterom	6001-178	300 000	-300 000		
Uteområder barnehager og nye leikeapparat	6001-179	2 000 000	-2 000 000	3 500 000	2 500 000
Gjetarbu Ynglesdalen / Finnebotn, nytt tak	6001-181	600 000	-600 000		
Sum		4 610 000	-4 610 000	3 500 000	2 500 000

Gjør vi de riktige investeringene?

Det er alltid alternativer knyttet til investeringer:

- Skoleprosjektet – opprinnelig to alternativer
 - Rehabiliterer eksisterende skole
 - Bygge ny barneskole
 - Endte opp med ny barne- og ungdomsskole – areal redusert fra 7600 m² til 5400 m²

- Utvikling av Trekanten
 - Helse – og omsorgsbygg
 - Beredskapssenter- endret til forprosjekter brannstasjon og legesenter
 - Langsiktig PLANARBEID må gjøres først.

5. LAG LANGSIKTIGE DRIFTS- OG INVESTERINGSPLANER

Sammenheng mellom ambisjoner og økonomi

Langsiktige planer sikrer at drift, investeringer og gjeld vurderes samlet for økonomisk balanse over 10–20 år.

Prioritering av prosjekter

Planer gir grunnlag for å prioritere nødvendige investeringer og utsette mindre viktige tiltak for bedre ressursbruk.

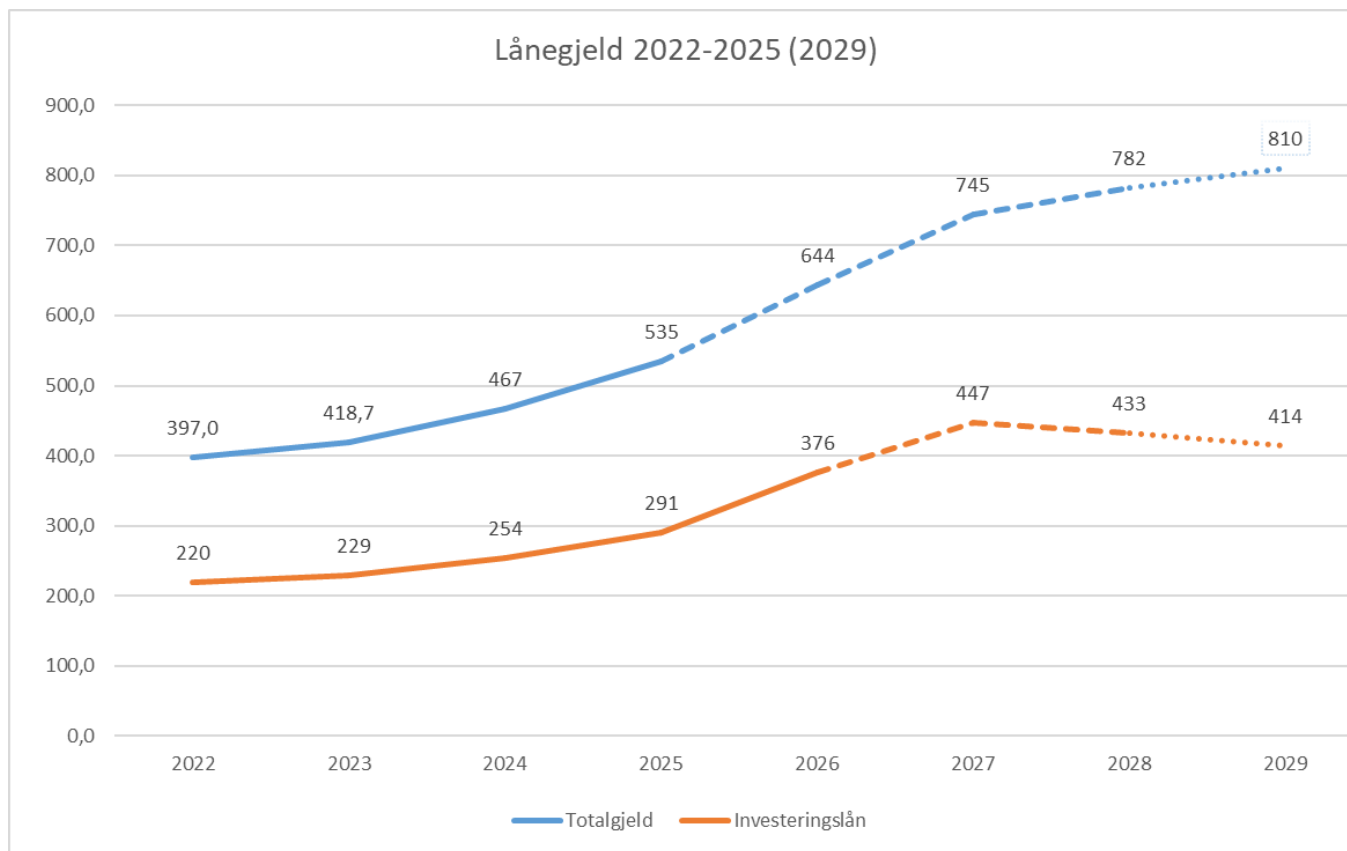
Dynamisk og oppdatert plan

Langsiktige planer må være fleksible og oppdateres jevnlig for å tilpasses endrede forutsetninger.

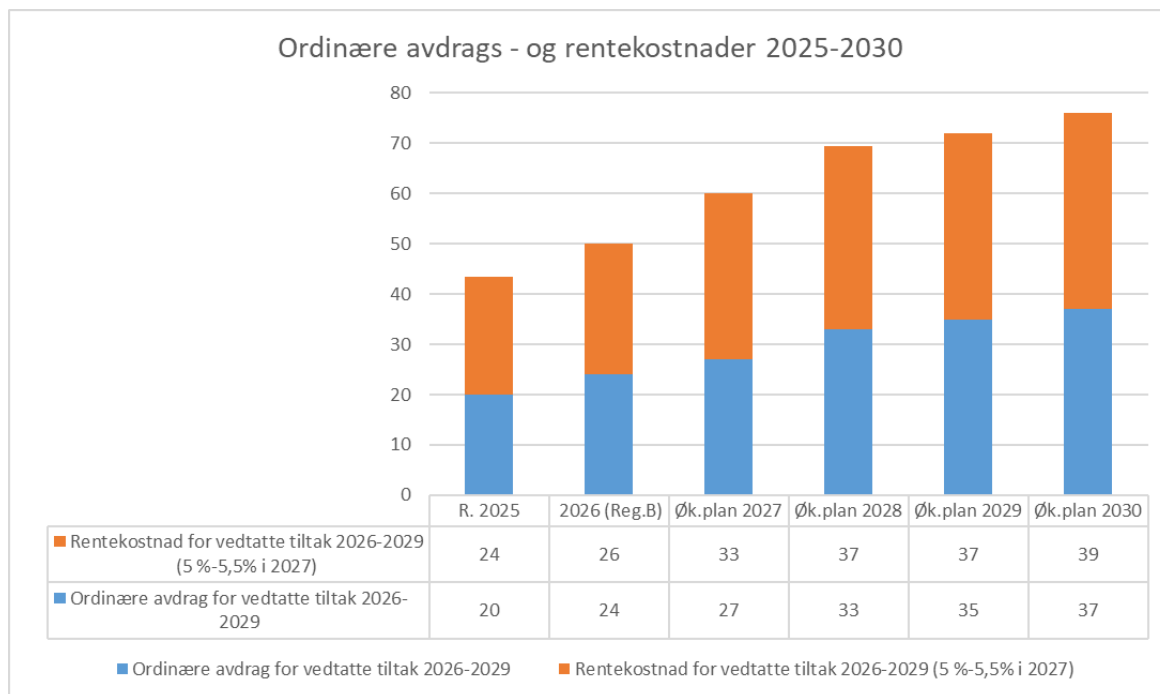
Forutsigbarhet og beslutningsstøtte

Planer gir større forutsigbarhet for administrasjon og politikk, og støtter forklaring av valg og utsettelse.

Utvikling av lånegjeld med vedtatte investeringer

Lånegjelden øker med 275 mill. kr i nåværende økonomiplan 2026-2029.

Kommunen må ifølge planen finansiere ca 25 mill. kr i økte rente – og avdragskostnader de neste 4 årene, forutsatt 5,2 % rente (økt med 0,5 % fra dagens nivå).

Dette utgjør inntil 10 mill. kr økte utgifter hvert år fra 2026 til 2028 som må tilpasses innenfor driftsbudsjettet!
 40 % av dette er selvkostinvesteringer, men inndeckning avhenger av hvordan gebyrnivået økes...

Forutsatt VEDTATTE
 530 mill. kr i investerings-
 utgifter der 70 %
 lånefinansieres til
 5 %-5,2 % rente

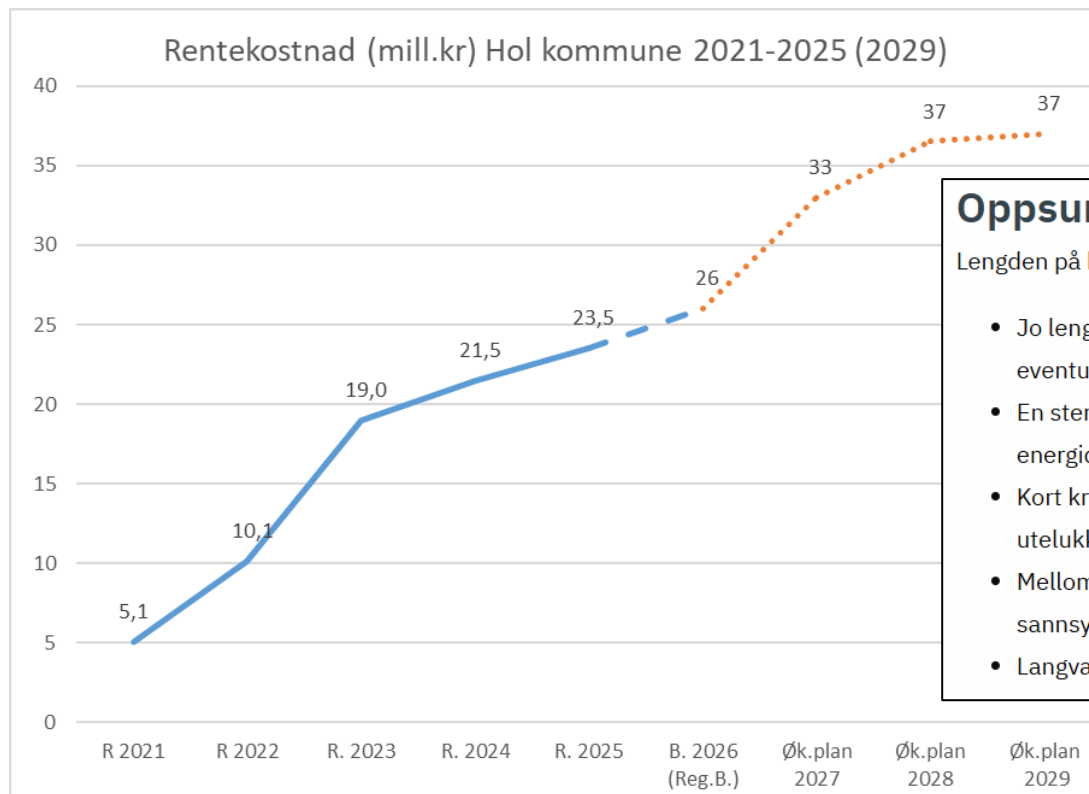
2025: 4,7 % rente
 Sum: 44 mill. kr

2026: 4,7- 5 % rente
 Sum: 48-50 mill. kr

2027: 5,2 % rente ?
 Sum: 60 mill. kr

2028-2030: 4,8 % rente ?
 Sum: 70-75 mill. kr pr år

...det er rentekostnadene som øker mest !

Oppsummert

Lengden på krigen avgjør hvor lenge energimarkedene blir forstyrret.

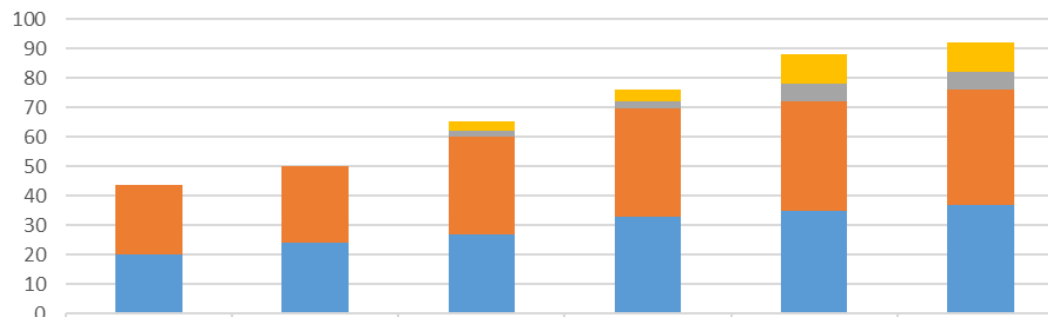
- Jo lenger konflikten varer, jo lenger må rentene holdes oppe og eventuelt økes.
- En sterkere krone demper noe importert inflasjon, men ikke energidrevet inflasjon.
- Kort krig: Rentekutt i 2026 fortsatt ikke umulig, men virker nå helt utelukket.
- Mellomlang krig: Rentekutt utsettes, dagens rente fortsetter – økt sannsynlighet for renteøkning.
- Langvarig krig: Risiko for flere år med høyere styringsrente.

	R 2021	R 2022	R. 2023	R. 2024	R. 2025	B. 2026 (Reg.B.)	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Rentekostnad pr år	5,1	10,1	19,0	21,5	23,5	26	33	37	37	39
Rentesats pr år	1,70 %	3,90 %	5,10 %	4,40 %	4,70 %	4,95 %	5,20 %	4,90 %	4,80 %	4,80 %

Kilde: Kommunalbanken.no [Rentekommentar: Vil krigen mellom Iran og USA/Israel gi renteoppgang i Norge? - KBN](#)

Vedtatte og NYE /ønskelige investeringer

Ordinære OG nye tiltak: avdrags - og rentekostnader 2025-2030

	R. 2025	2026 (Reg.B)	øk.plan 2027	øk.plan 2028	øk.plan 2029	øk.plan 2030
■ Renter for nye tiltak for effektivisering/strategiske 2027-2030			3,3	3,9	10	10
■ Nye avdrag for effektivisering/strategiske 2027-2030			2	2,5	6	6
■ Rentekostnad for vedtatte tiltak 2026-2029 (5 %-5,5% i 2027)	24	26	33	37	37	39
■ Ordinære avdrag for vedtatte tiltak 2026-2029	20	24	27	33	35	37

■ Ordinære avdrag for vedtatte tiltak 2026-2029

■ Rentekostnad for vedtatte tiltak 2026-2029 (5 %-5,5% i 2027)

■ Nye avdrag for effektivisering/strategiske 2027-2030

■ Renter for nye tiltak for effektivisering/strategiske 2027-2030

Vedtatte tiltak utgjør 10 mill. kr økte avdrags – og renteutgifter fra 2027 til 2028 som må tilpasses innenfor driftsbudsjettet.

Nye/ønskelige tiltak utgjør ytterligere 16 m.kr...

Disposisjonsfondet som egenkapital

Saldo disposisjonsfond 113 mill. kr pr 31.12.25

Rekker disposisjonsfondet til alle tiltak gitt tidsplan og egenkapitalkravet??

2026: bruke 7 mill. kr (budsjett) fra disp.fond + forsikringsoppgjør for skolen. Avsette 12 mill. kr. Ny saldo 118 mill. kr ?

2027: bør bruke **40 mill. kr** i forhold til egenkapitalkravet (eks. forsikringsoppgjør).

Ny saldo blir ca 85 m.kr. som er på måltallet om 10 %

Hvordan skal kommunen finansiere egenandelen som kreves etter 2027??

Investeringsplanene – oppgave (10 min)

Bruk utdelte oversikt over investeringsbehov:

Hvordan vil dere kategorisere investeringsbehovene:

- Hva er effektiviseringstiltak?
- Hva er strategiske tiltak?
- Hva er infrastruktur-tiltak?

Hvordan skal behovene prioriteres?

- i forhold til effektivisering og økonomisk bæreevne.

2 min individuell refleksjon.

Drøft på bordet og skriv på utdelt ark.

Viddevakt: den som sist hadde bursdag!

Tilbakemelding fra bordene.

Investeringsbehov 2026-2029-2035

Vedtatte bygg og vegprosj. (2026-2029 eks.mva)

Ny barne- og ungdomsskole:	288 m kr
P. 142 Trafikksikkerhetstiltak Geilo øst	35 m kr
Rehabilitering boliger P034	4 m kr (8 m kr)
Diverse (kulturhus, org. helsebygg)	6 m kr
Komm. Veger, avkj. Trekanten, og bro	3 m kr
Prosjektering legesenter og brannst.	3 m kr

Sum vedtatt bygg og veg 350 mkr
(planlagt, ikke påb.)

Vedtatte (2026-2029 eks.mva) SELVKOST VVA

P096 Sanering VA-ledninger Geilo og Hol/Hovet	66 m.kr
Oppgradering Ustaoset renseanlegg	46 m.kr
Oppgradering Hol renseanlegg	15 m.kr
Oppgradering Skurdalen + Dagali renseanlegg	10 mkr
Tiltak VA-ledninger ref. Vestliaplanen	50 m.kr
P.126 Hovedplan VA installasjoner	15 m.kr
Geilo vannverk kapasitetsøkning	30 m.kr
P.125 Hovedplan ledningsnett, tilknytning	10 m.kr

Sum vedtatt selvkost 240 mkr

Effektivisering 2026-2030

Samferdsel og infrastruktur

Strategiske

**Totalsum 590 m.kr (vedtatt) eller
xxx mill. kr for 2026-2030 ???**

HOL
KOMMUNE

Oppsummering

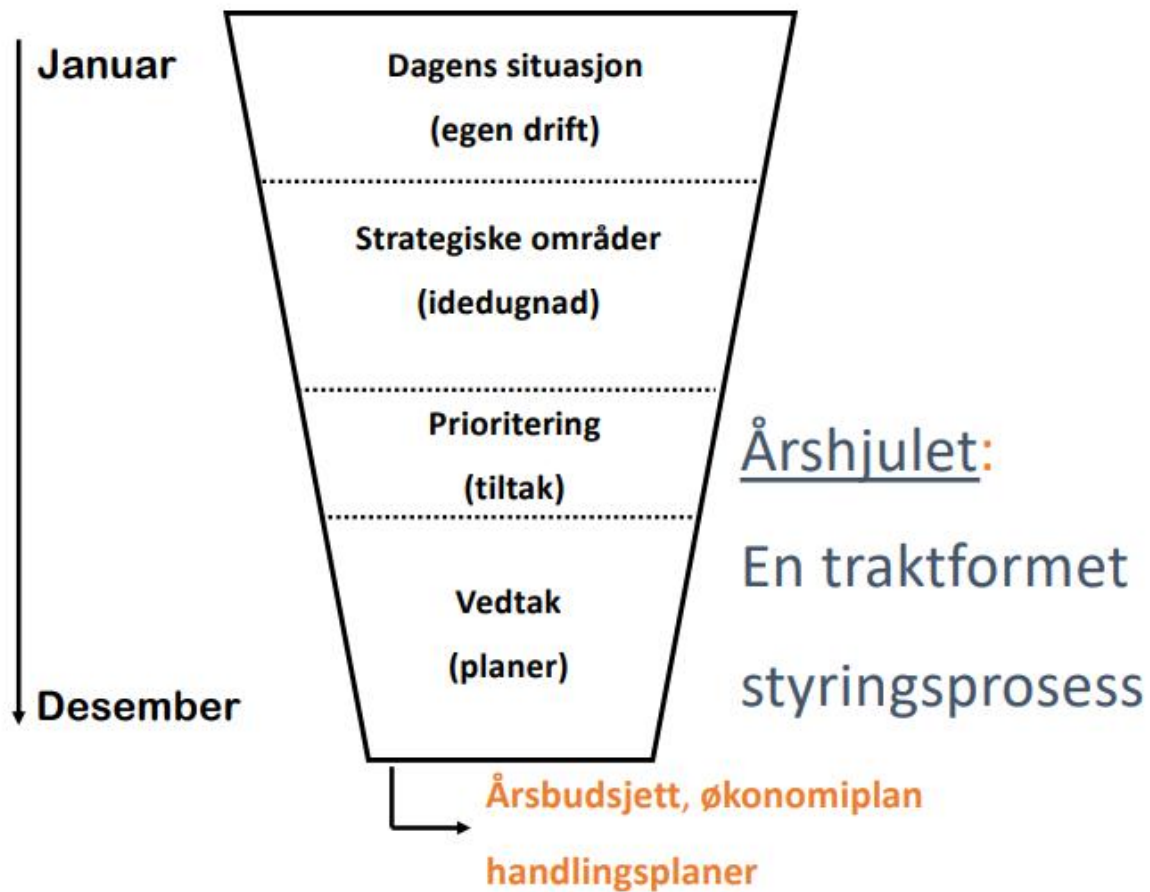
Er dere klare for å gjøre prioriteringer?

Hva behøver du for å gjøre tydelige prioriteringer?

Videre arbeid med Handlingsprogram og økonomiplan (HØP) 2027-2030

13. mai - Oppsummering og drøfting i formannskapet

10. juni – Formannskap: Prioriteringer (rammer) for HØP-arbeidet

13. Oktober - Felles økonomikonferanse

21. Oktober. – Formannskap+ F+A jobber med HØP 2027-2030

4. november. - Formannskap jobber med HØP

18. November. - Formannskapet innstiller HØP 2027-2030

24.Nov – 9. Desember: HØP på offentlig høring

10. Desember - Vedtak av HØP i kommunestyret

F: fellesmøte mellom formannskap og lederteam

A: arbeidsgruppe (formannskap og en representant fra hvert parti)

Evaluering strategi konferanse

28.04.26

